

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Стаття посвячена проблеме повышения профессионализма педагогических кадров, где особое внимание уделено личности учителя, учёту его потенциальных возможностей и способностей. В статье представлены пути усовершенствования профессионализма учителей.

The article is devoted to the issue of improving the professional skills of the pedagogical staff, where a person and it's (his or her) own potential is of particular importance. The ways of improvement are presented in the article.

Подальше соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, конкурентноспроможності педагогічних кадрів.

Однією із передумов входження України до єдиної Європейської зони освіти є реалізація системою освіти України ідей Болонського процесу.

Розв'язання вищепоставлених завдань, спрямованих на формування творчої особистості вчителя, здібного вирішувати найскладніші завдання навчально – виховного процесу в середній загально – освітній школі можливе в процесі його самоосвітньої діяльності, під час гуманного відношення до нього з урахуванням його потреб та інтересів.

Аналіз психолого – педагогічної літератури з проблеми дає підстави стверджувати, що ця проблема привертала увагу багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців Ю.К.Бабанського,

Н.В.Кузьміну, О.І.Піскунова, В.О.Сухомлинського, В.О.Сластьоніна. Теоретичні аспекти самоосвіти знайшли відображення в працях А.К.Громцева, Ю.М.Кулюткіна, М.М.Заборцикової. Самоосвіта розглядається, як

цілеспрямований, планомірний, безперервний процес самостійної роботи педагога по підвищенню своєї професійної майстерності. Г.С.Сухобська вважає, що самоосвіта завжди спрямована на вдосконалення психолого – педагогічної підготовки вчителя, поглиблення його знань в області методики викладання предмету.

В останній час велика увага приділяється теоретичному обґрунтуванню процесу вдосконалення педагогічного професіоналізму в процесі самоосвіти, врахування потенційних можливостей і здібностей учителів. Аналіз запропонованих планів із самоосвіти вчителів показав, що в них основний акцент падає на озброєння молодих учителів додатковими знаннями і мало уваги приділяється розвитку мотиваційної сфери учителя – його потреб у додаткових професіональних знаннях і уміннях; адміністрація школи, під час керівництва процесом самоосвіти молодих учителів, недооцінює диференційований підхід до кожного вчителя – початківця, а головне недостатньо працює, щоб зорінтувати молодих учителів на подальшу професійну освіту.

У процесі ф'ормуючого експерименту ми намагалися розв'язати наступні завдання:

- сформуванати інтерес у молодих учителів до підвищення теоретичного і практичного рівня;
- продовжити роботу над реалізацією мотивів, мотивуванням дій або прийнятого рішення, щоб мотиви завжди були усвідомлені, зрозумілі і пояснені самим суб'єктом або іншими людьми;
- працювати над формуванням соціальної установки молодих учителів під час спілкування.
- продовжити роботу по вивченню передового педагогічного досвіду кращих учителів і педагогічних колективів України, з активними формами і методами навчально – виховної роботи;
- удосконалювати навички і уміння працювати з психолого – педагогічною, спеціальністю, методичною літературою;
- розвивати уміння вчителів – початківців планувати роботу;

- навчити вчителів у процесі самоосвіти установлювати зв'язки між теоретичними знаннями, набутими самостійно у процесі вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури та практичною діяльністю;
- активізувати теоретичні знання і уміння молодих учителів озброїти їх уміннями переводити загальнопедагогічні і методичні закономірності на мову практичних дій, орієнтувати на подальшу професійну освіту;
- надати допомогу вчителям-початківцям в підборі літератури з питань роботи з батьками, з питань орієнтації і проведення виховної роботи з дітьми.

Аналіз цієї програми свідчить про те, що в ній функції самоосвіти зведені до подальшого поповнення теоретичних знань, вдосконалення практичних умінь і навичок молодих учителів. Крім того, велику увагу було приділено оволодінню вчителями - початківцями професійно – значущими уміннями і наявності елементарних умінь саморегуляції поведінки.

Формування педагога – професіонала в процесі самоосвіти це не стихійний процес, його результативність визначається цілеспрямованістю, систематичністю і послідовністю виховних впливів школи і вузу по реалізації конкретних мір спрямованих на становлення професійної позиції, індивідуального стилю діяльності, професійного характеру молодого вчителя під час самоосвіти.

Ми вважаємо, що запорукою ефективності процесу професійної підготовки молодих учителів є здійснення систематичного і комплексного підходу до розв'язання задач процесу професійної підготовки педагогічних кадрів.

Системний підхід пов'язаний із необхідністю проникнення в суть закономірностей виховання і формування вчителя, а це передбачає в свою чергу злагодженість сумісних дій колективу, який складається зі шкільних методистів і вузівських викладачів.

У нашій дослідній роботі ми чітко розподілили функціональні обов'язки між представниками обох ланок процесу взаємодії школи і вузу по вдосконаленню

професіоналізму молодих учителів. Викладачі вузу постійно консультували адміністрацію, методичну службу з питань інновацій в освіті, з проблем психології і педагогіки, творчості, надавали допомогу у складанні тематики курсових робіт, рефератів, проводили заняття із спецкурсів у школі педагогічного професіоналізму; шкільні методисти займалися в основному розв'язанням організаційних питань, питаннями створення атмосфери творчості, сприятливого психологічного клімату в сумісному колективі, проблеми постійного пошуку в усіх сферах, що мають відношення до формування особистості вчителя – професіонала з урахуванням диференційованого і індивідуального підходів.

Реалізація комплексного підходу до розв'язання поставлених задач дає можливість визначити можливості різноманітних форм, методів, засобів, інтеграцію науки у розв'язанні задач вдосконалення педагогічного професіоналізму вчителів – початківців.

У нашій дослідній роботі ми намагалися використати таку організацію занять, проведених сумісними зусиллями школи і вузу, яка б сприяла формуванню умінь і навичок самоосвітньої роботи, молодих учителів.

Готовність учителів – початківців до самоосвіти обов'язково передбачає розвиток у них потреби систематичної роботи над поповненням своїх теоретичних знань в області теорії і методики викладання предмету, над вдосконаленням психолого-педагогічної підготовки, оптимально використовувати свої педагогічні здібності і особистісні якості для розвивання професіонально – педагогічних задач. Посправжньому освічений учитель – це той, хто відчуває потребу й вміє постійно поповнювати свої знання, розвиває свої здібності, вільно і всебічно розпоряджається своїми інтелектуальними і фізичними силами, духовним багатством і професійними навичками.

Самоосвіту ми розглядаємо, як важливий шлях формування професіональної направленості розумової діяльності молодих фахівців. Широке анкетне визначення показало, що більшість із них відмітили комплекс якостей, які

визначають результативність педагогічної діяльності і являються показниками педагогічної направленості їх розуму. Серед якостей особливого значення вони надавали умінню зрозуміти виховання, пояснити учневі не стільки характер його поведінки, стільки наслідки його вчинків, умінню зацікавити учня і залучити його до колективної діяльності класу, здібності розпізнати настрій учня, його почуття, умінню показати вихованцям шляхи реалізації їх інтересів і прагнень, здібності швидко, відреагувати на ситуацію, яка склалася раптово в класі і вибрати правильний розв'язок її.

Дані спостережень за поведінкою молодих учителів, вчорашніх випусників педвузів самостійній педагогічній діяльності свідчать про недостатній рівень розвитку цих якостей – показників професійної направленості їх розуму. Враховуючи це, в дослідній роботі під час спеціальних занять за допомогою педагогічних задач, педагогічних ігор ми зробили спробу навчити молодих учителів бачити педагогічну задачу, визначити оптимальні способи її розв'язання, звернутися до наукової літератури, щоб відшукати професійно вірний розв'язок. Ми врахували той факт, що педагогічна професія – це не тільки знання з предмету, але і уміння будувати взаємовідносини з дітьми і колегами. Тому дуже важливо, щоб молоді учителі усвідомили свою позицію під час спілкування і набули елементарних умінь саморегуляції поведінки. Ми провели анкетування, яке включало єдине питання: “Які позиції у спілкуванні являються найбільше привабливими з вашої точки зору?”. У результаті опитування 400 чоловік ми одержали наступні ступені популярності позицій (кожний із опитованих назвав декілька позицій):

- позицію “інтелектуала” (ерудита, розумну людину, яка постійно прагне одержати нову інформацію, здібну своїми знаннями і рівнем розвитку зацікавити інших) виділили 226 чоловік;
- позицію “людина душі” (добру, відверту, на яку можна завжди покласти у складних ситуаціях, чесну, порядну людину) – 226 чоловік;

- позицію “оптиміста” (людину з гумором, яка постійно підбадьорює інших) – 194 чоловіка;
- позицію “організатора” (людину, яка володіє організаторськими здібностями, яка уміє проявити ініціативу, повести інших за собою) – 109 чоловік;
- позицію “людина ділова” – (людину, яка прекрасно знає свою справу і не витрачає марно часу на непотрібні розмови, яка цінує час оточуючих) – 101 чоловік.

Як бачимо, серед запропонованих позицій молодих учителів приваблює більше всього позиція “інтелектуала” і позиція “людина душі”. Результати анкетування свідчать про те, що молоді вчителі мають потребу в поповненні своїх знань і тому не заперечують ролі самоосвіти.

Самоосвіта являється важливим шляхом духовного збагачення людини, її руху вперед, рівнем її компетентності, так як розвиток людини завжди проходить в процесі її особистісної діяльності, а рушійною силою цього розвитку виступає особиста незадоволеність. Ось чому важливо в перші роки роботи в школі зорієнтувати вчителів на пошуки шляхів вдосконалення професіоналізму під час самоосвітньої діяльності.